

A BEJEI PAP

Tompa Mihály az egyházi jegyzőkönyvekben és a népi emlékezetben

PUSKO GÁBOR

Bejei gyökerekkel bíró, tornaljai gyermekként gyakran hallottam emlegetni egy papot, aki egykor Bejében szolgált, majd később Hanvára került. Gyerekfejjel nem értettem, hogy ha szóba került ez az ember, miért mondogatják azt a felnőttek, hogy „hanvai pap hamvai Hanván hamvadnak el”. Aztán akik ott voltak, amikor a nyughelyét felnyitották – ahogy azt meghagyta száz évvel azelőtt – mesélték azt is, hogy csupa gyermekjáték került elő a sírból. Történetek keringtek arról, hogyan döntötték le rimaszombati szobrát, majd állították fel évek múltán a városszéli parkban. Mindezt csak azért mondom el, mert úgy vélem, hogy Tompa Mihály emléke részét képezi annak a közösségi tudatnak, „gömörtudatnak”, mely itt él bennünk, gömöriekben. Nem a hazáért és nemzetért aggódó költő, hanem a megfogható hús-vér pap, az ember, akit a bejei, keleméri, hanvai emberek úgy tartanak számon, mint dédapáik ismerősét, s akit néhány évtizede még az esténként összeülő öregek beszélgetéseikben is rendszeresen felemlítettek. Itt jegyzem meg, hogy ezt a „gömörtudatot” egy rimaszombati rendezvényen¹ fogalmazták meg a résztvevők, s mely rendezvény épp a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók XII., Rimaszombatban tartott nagygyűlésének emlékére került megrendezésre. Az 1867-ben megtartott tanácskozás alkalmából szervezett kiránduláson az aggteleki ünnepi ebédnél egyébként Tompa Mihály mondott pohárköszöntőt.²

Mintegy hat éve úgy fogtam hozzá Beje 19–20. századi népeletének feltárásához, hogy ott motoszkált bennem az a kérdés is – bár elsősorban a társadalomnéprajzi vizsgálatokra helyeztem a hangsúlyt – vajon mennyi őrződött meg napjainkra Tompa Mihály, a pap emlékéből az utókor tudatában? Munkám folyamán igyekeztem felkutatni a hozzáférhető, s Bejére vonatkozó okiratokat. Így akadt a kezembe „A’ Bejei, ‘Sóri, és Óldalfalvi egyesült Ns Ekkla Protoculluma”³, melyet az 1829. esztendő Szent György havának tizenkettedik napján kezdett vezetni Szombathy József lelkész. Mint az imént említettem, kutatásom célja a falu néprajzának vizsgálata, azonban ezzel együtt felszínre került néhány Tompára vonatkozó jegyzőkönyvi adat is, illetve mint bejei papnak, az ő bejegyzései is olvashatóak a jegyzőkönyvben. Jelen dolgozatomban ezeknek a bejegyzéseknek a tükrében kívánom felvillantani Tompa Mihály Bejében eltöltött szűk három esztendejének néhány mozzanatát. Nem költészetével, hanem életének egy szakaszával kívánok foglalkozni, bemutatva egy falusi lelkész életkörülményeit, valamint azt, hogy az egyházközösség hogyan viszonyult egykori pásztorához bejei, majd hanvai szolgálata

¹ Lásd: *Hizsnyan Géza* szerk.; 1999.

² Az adatot Szász Károlyra hivatkozva közli dr. *Kiss László*; é. n.

³ A’ Bejei, ‘Sóri, és Óldalfalvi egyesült Ns Ekkla Protoculluma melyet Nagyságos Szathmáry Király Antal Úr kegyességéből bír. Külön köszönettel tartozom Ntú. Tóth László gömörszékárosi református lelkésznek – aki egyben az egész Túróc-völgy, így Beje jelenlegi pásztora – hogy rendelkezésemre bocsátotta az említett egyházi jegyzőkönyvet.

idején, valamint halála után. Mindezeket a bejei emberek emlékezetében még fellelhető adatokkal, információkkal kívánom kiegészíteni.

Amint említettem, az általam vizsgált jegyzőkönyvet Szombathy József kezdte el vezetni 1829-ben, aki egészen 1845. március 25-ig, mint bejei lelkész szerepel, amikor is az iménti dátumot követő hetekben elhunyt. Szeptember 28-i datálással már arról tájékozódhatunk, hogy az e napon megtartott „consistorium”-ban Tekintetes Dapsy Pál főgondnok, Erdélyi János algondnok „s több Cosistorialisok jelen létekben – melynek alkalmával, az Egyház Anya Könyve 's Jegyző Könyvei az újonnan jött időtöltőnek által adattak; mint szinte a hirdetésből begyűlt összegecske is...” Az idézetben említett időtöltő lelkész Szívós János volt. A jegyzőkönyvből kitűnik, hogy az egy év letele után Szívós és a bejei egyházközösség útjai elváltak, s a következő év szeptember 27-én már ismét egy új lelkész, a betegségéből csak néhány hónapja felépült Tompa tartja székfoglaló beszédét: „September 27^{én}, 1846. Tekintetes Dapsy Pál Fő – és Erdélyi János algondnok, továbbá számos consistorialis személyek jelenlétében rendes egyházi tanács tartatott; a midőn az új pap Tompa Mihály, – azon nap tartván tisztfoglaló beszédét is – az egyházi tanácsto ünnepélyesen üdvözölvén, és attól szentügy üdvözöltetvén: időtöltő tiszteletes Szívós János urtól az egyház anya- és jegyző könyveit, a jelenlévők előtt hivatalosan átvette.”

Hogy hová is jött lelkésznek Tompa Mihály, milyen kép fogadta őt Bejében, milyen volt a templom, ahol prédikált, s milyen volt a lelkészlak, ahol lakott, szintén kiderül a jegyzőkönyvben olvasható – igaz, 1885-ös – vagyonszezeírásból, azonban azt is tudjuk, hogy a kép hasonló lehetett Tompa idejében is, ugyanis a két időpont közötti időszakban nem végeztek átalakítási munkálatokat az említett épületeken, erre csak századunk elején került sor.

1. 1885 Január 11^{én}...

3. Ezután a bejei egyház ingó és ingatlan javainak kimutatása s azok értékesítése vétetett tárgyalás alá, a következő megállapodás szerint:

I. Egyházi vagyon Iször ingatlanokba

a)	Kőből és téglából épült temploma, melynek hossza 8 <u>öl</u> , szélessége 5 <u>öl</u> becsértékileg mintegy	4000
b)	Fából készült, s faszindelylyel fedett 2 1/2 <u>öl</u> széles 2 ½ <u>öl</u> hosszú haranglábja	1000
c)	Paplaka, mely fele részben kő és téglából, ¼ részben vályogból, ¼ részben fából készült melynek hossza 15 <u>öl</u> szélessége pedig 3 <u>öl</u>értékesíttetik (faszindelyezetű)	2000
d)	Kőtalpazatra fából épült faszindellyel fedett csüre, melynek hossza 7 <u>öl</u> szélessége 3 <u>öl</u> értékesíttetik .	300
e)	Vályogból épült cserépszindellyel fedett kettős kamrája, melynek szélessége 2 ½ <u>öl</u> hossza 4 <u>öl</u>	400
f)	fából készült, faszindellyel fedett kettős rekeszű sertés és aprólék ólja, melynek hossza 3 <u>öl</u> szélessége 1 ¼ <u>öl</u>	100
g)	1620 □ ölet tevő rétje (1 h 62/100)	200
h)	2256 □ ölet tevő (1 hóld 88/100) temető és szorgalmi kertje	300
	
	ingatlanok becsértéke =	8300

A jegyzőkönyvben olvasható feljegyzés szerint Bejében már 1224-től állt templom, mégpedig a Felvégen. Helyét ma lakóház foglalja el. Az épületet a jegyzőkönyvi

leírások alapján tudjuk rekonstruálni. Ezek szerint egy kéthajós templomról lehet szó, ahol a kisebbik hajó az épület végében boltívesen kapcsolódott a szélesebb épületrészhez. A későbbiek folyamán a két épületrész oldalfalait az egyik oldalon egy síkba építették, így nagyobbítva meg a templomot. A bejárat fölé épített cintermet szintén a múlt század első felében bővítették, kő alapra, vályogból. Az épület kőből és téglából épült, méretei az iménti, 1885. évi vagyonösszeírás alapján 8 x 5 öl. Itt hívom fel a figyelmet arra, hogy a csűr alapterülete nem sokkal kevesebb, 7 x 3 öl. A templomnak tornya nem volt. A templom mellett álló harangláb 2 ½ x 2 ½ öl alapterületű volt. Magasságára utaló adataink nincsenek. Hogy a templom ebben az időben faszindellyel vagy cserépszindellyel volt-e fedve, arról nincs egyértelmű bejegyzés, mivel folyamatosan csak „zindelyről” tudósít a jegyzőkönyv, de több, apró megjegyzés alapján az a feltevés tűnik elfogadhatónak, miszerint faszindelyről van szó, mint tetőfedő anyagról. Azt azonban rögzítette az 1885-ben készített vagyonösszeírás, hogy a harangláb faszindelyes volt. A templom deszka padlózatát csak 1881-ben szedik fel, amikor is téglával cserélik ki. Elhelyezkedése észak–déli irányú lehetett, mivel egy bejegyzés szerint a déli oldalon karzat volt, ahol nagy valószínűség szerint a filiákban lakók ültek. Mivel karzatot a rövidebb falak mentén állítottak, így elképzelhető, hogy alatta volt egy bejárat. Ugyanakkor, ha elfogadjuk azt a feltételezést, hogy valóban az említett tájolás szerint állt az épület, akkor feltételezhetjük azt is, hogy az utca felé eső hosszanti falon is volt egy bejárat⁴, de az is elképzelhető, hogy csak itt volt, s a karzat alatt nem.

A falakat vakolták, és fehérre meszelték – mint rendszerint a reformátusoknál – ezt igazolják a felújításról szóló bejegyzések is. A mennyezetet, mely huszonnégy részre volt osztva, nyilván fakazettás volt, egy lenyúló faragott báb díszítette. 1881-ben kék alapon aranyszínű csillagokkal díszítették, a bábót aranylemezzel vonták be. A mennyezet közepére az építés idejét – a jegyzőkönyv szerint 1224 – írták fel, a bejárat fölé pedig a felújítás évét. A katedra – melyet 1774-ben Kardos István adományozott –, a karzat és a székek diófa színűre lettek festve. A templom ajtaját egy vasból kovácsolt húzó díszítette, ezt 1883-ban a helybeli kovács, Erdélyi Mihály ajándékozta. A haranglábba bádógból gombot és kakast készített az imént említett kovácsmester vagy az ő apja 1857-ben. A két harang közül a kisebbet – mely 1728-ban készült, de 1865-ben elhasadt – 1866-ban Losoncon újraöntették.⁵

Beje ebben az időben mint anyaegyház szerepelt, Oldalfalva és Zsór pedig filiái voltak. Az anya- és leányegyházak közötti viszonyt szabályozó „Chárta” szerint a költségek fedezéséhez, a pap és tanító termény-, és munkabeli fizetéséhez, valamint a közmunkához Beje 2/4, Oldalfalva és Zsór ¼–¼ részben volt köteles járulni. Ugyanakkor az is benne foglaltatott ebben a szerződéslevélben, hogy a lelkész a hónap hányadik vasárnapján köteles a filiákban istentiszteletet tartani. Ebből a helyzetből korábban is, később is számtalan torzszalkodás származott. Az egyháztanácsnak és Tompának belépése után már néhány hónap elteltével foglalkoznia kellett ilyen jellegű egyenetlenséggel: 1847 márciusában az oldalfalvai leányegyház gondnoka, Ns. Csiszár Mihály megtagadta a helybeli templom kulcsának átadását az ott istentiszteletet végezni akaró Hegedűs Mihály tanítótól, majd a nevezett a tanítón a szomszédos Runyában is „becstelenséget követett el.” Ugyanakkor – 1847. március 12-én – már a lelkési járandóságot csökkenteni kívánó oldalfalviakkal szemben is fel kellett lépnie. Miután megfenyegette őket, hogy a fizetség csonkítása esetén feljelenti őket az egyházmegyénél, azok elálltak szándékuktól.

⁴ Adatközlők úgy hallották, hogy a bejárat az utca felől volt, de azt nem tudták, hogy a templom milyen fekvésű lehetett.

⁵ Pusko Gábor; kézirat.

E bejegyzés alatt olvashatjuk azt is, hogy mivel sem az egyházi személyek fizetését, sem a szolgáltatásokat teljesíteni soha nem szokták rendszeresen, s ha nem javulnak meg, kénytelen lesz lépéseket tenni a leányegyház elválasztására. A másik filiát, Zsórt is megint tartozásukért.⁶

Egy, a Tompa és Szemere Miklós közti barátságot tárgyaló dolgozatában írja Ujváry Zoltán: „Tompa 1846-ban Sárospatakról Pestre ment, hogy ott ügyvédi vizsgára készüljön. Megbetegedett, s ez valószínűleg erősen befolyásolta tervének megváltoztatásában. Otthagytta Pestet, s új otthona a bejei paplak lett.”⁷ Hogy Bejébe milyen vagyonnal, mennyi pénzzel a zsebében érkezett, azt az 1847. szeptember 19-én felvett jegyzőkönyv b) pontja valamennyit sejtetni enged: „*September 19. 1847. (...) b.) A' September 26-ra 1847. határozott, superindendentialis és papszentelő a-vadászi gyűlésen felszenteltetendő helybeli pap – Tompa Mihálynak, Bejébeni lakása- és papi működéséről bizonyág adatott; szentelési költségei megajánlottak, különösen ttes Dapsi Pál főgondnok úr, a papi oklevelért fizetendő egy aranyat szives volt magára vállalni.* (...)”

Tompa Mihály sk helybeli pap.”

1848. februárjában a tanító által a consistoriumnál bejelentett két zsóri legénnyel szemben – kik az istentisztelet alkalmával „*rendetlenséget követtek el*” – a lelkes és a főgondnok által vezetett egyháztanács könyörületesen járt el.⁸ A két rendetlenkedő megúszta kemény dorgálással, holott tudjuk, hogy büntetésük pénzbírság vagy esetleg botütés is lehetett volna, mint az rendszeres volt még abban a korban.

Az 1848. március 13-án tartott algondnoki számvizsgáló gyűlés alkalmával „*Jelentvén egyrésről a viczecurátor hogy az egyháznak apróbb szükségei potolására, pénzre volna szüksége: felemlített T. Szombathy Dániel aggteleki papnál lévő 50 forint tőkéske felmondása; azonban a fent érintett tiszteletes úr más helyről kéri az egyházat, az 50 forintnak nála továbbra is meghagyására. A tőkéske, hacsak elkerülhetetlen szüksége nem lesz reá az egyháznak: nem mondatik fel.* (...) Tompa Mihály helybeli pap.”

Ezeket a kis közjátékokat csak azért említem, hogy bár – amint többször több helyen feljegyezték Tompáról – hirtelen haragú ember volt, s láthattuk határozott, kemény fellépését is az oldalfalviakkal szemben, az iménti esetek emberbaráti természetét, jószi-vűségét támasztják alá.

Az 1848. április 16-i és 24-i, valamint a június 4-i bejegyzéseket Szathmári Antal helyettes pap vezette be a jegyzőkönyvbe, majd az 1848. augusztus 20-i dátum alatt találkozzunk ismét Tompa Mihály aláírásával: „*Augustus 20. 1848. Canonicum consistorium tartván: botránykoztatú életűek nem jelentettek fel. Tompa Mihály*” Ez alatt a következőket olvashatjuk: „*Jegyzés: Az új borra osztott szent vacsorakor, a feldunai táborban lévén: Osváth Pál tornallyai pap tartott consistoriumot, s hiteseik bizonyítása szerint, botránykoztató életűeket nem talált. Tompa Mihály*”

Ezután már ő vezeti az egyháztanács üléseinek jegyzőkönyvét mindaddig, míg le nem köszön állomáshelyéről. Az 1849. március 16-án tartott ülésről a következőket jegyezte fel: *1. Márt 16-án 1849. A szokott Gergely napi egyházi gyűlés és algondnoki számadás tartatott. Dapsi Pál főgondnok, Szathmári István s mások jelenlétében. Doma István egyházunk erélyes algondnoka, mindenki örömeire hivatalában tovább is megmaradt ...*

2. A jövő Mart 27-én 1849ben tartandó egyházmegyei gyűlésre követekül választattak, s megbízó levéllel el is láttattak: Tompa Mihály pap; Dapsi Pál főgondnok. (...)

⁶ A' Bejei, Sóri, és Óldalfalvi egyesült Ns Eklla Protoculluma... 1847. március 12.

⁷ Ujváry Zoltán; 1995. 275.

⁸ A' Bejei, Sóri, és Óldalfalvi egyesült Ns Eklla Protoculluma... 1848. február 20.

7. Consistorium tagjainak választottak és feleskettettek: Hegedűs Mihály bejei tanító. Zakhar Mihály, Bartók János Bejéből, F. Csizmadia Mihály Zsórból, Csizsár Benedek Oldalfaláról. (...)

9. Fájdalmasan tapasztaltatván, hogy a filiák, u: m: Zsór és Oldalfala szemléto-mást, napról napra rosszabbul viselik magokat; hogy a mióta számtalan tehertől felmentetvén az ország által mind idejök mind tehetségök több tartozásaik és szolgálataik lerovására: azóta összehasonlíthatatlanul rosszabbak hanyagabbak és rosszabb fizetők mint előtte: keményen megdorgáltattak.

Beje, Mart 16án 1849.

Tompa Mihály h. pap."

Ezt követően már csak az 1849. április 6-án tartott canonicum consistoriumon vett részt, illetve „ugyan azon napon délután az urvacsorához először járulók megvizsgálata – confirmatio – volt”, melyen a megjelent gyerekek alkalmasnak találtattak. Kilenc nappal későbből az alábbi feljegyzést olvashatjuk: „Apr 15. 1849. Tompa Mihály búcsút vévén; az anyakönyvek és jegyző könyvek az egyháznak által adattak általa. Tompa Mihály”

Tompa búcsúbeszédét S. Szabó József jóvoltából ismerjük.⁹ E beszédet így kezdte: „Alapige: Végezetre Atyámfiai! legyetek jó egészségben, épüljete, vigasztaltassatok meg, egy értelemben legyetek, békességben lakjatok és a szeretetnek Istene léssen tiveletek.

I.Kor.XIII.11.

Gyakran állottam elfogódott szívvel e szent helyen K.H.! midőn halottaitoknak végtisztességet tevén, azoknak áldását adtam által tinétek, azoknak búcsúzását hallattatám veletek; de sohasem állottam annyira elfogódva, mint most, midőn nemsokára, ha nem testiképen is, de jelenlétemre nézve, tirátok meghalok; mikor saját magam áldását és végbúcsúzását akarom veletek utoljára hallattatni.

Úgy van K.H.! én reátok nézve nemsokára meghalok, elhagyva a ti közöttetek lakozást; mert úgyis csak bujdosó az ember e földön; az én utam is másfelé válik, s Gondviselés más nyájnak legeltetésére hívott meg engemet; én a szózatnak, mely elhív, engedelmeskedem s olybá nézem magam köztetek igazán, mint egy haldoklót, ki nemsokára elköltözik és más áll az ő helyére.” – Majd így folytatja: „Mindnyájan, K.H., kik az egyházon kívül is az életben viszonyban voltatok velem! szomszédaim, jóakaróim, az egész helység! Isten áldása legyen veletek! Tudom, hogy voltak sokan köztetek, kik engem szerettek; ismertem jól azokat is, kiknek szálla voltam szemében és mégis nincsen egyéb indulat lelkemben a fájdalmas örömnél; örülök, hogy veletek élhettem, fájdalmam van, hogy elválok tőletek.” – Végül a következő szavakkal fejezi be búcsúbeszédét: „Most ti is bocsássatok el engem, K.H.! Utaink kétfelé ágaznak, én hadd kövessem a magamét. Mindenestire engedjétek reménylenem, hogy szíves emlékezetetek kísérni fog; engedjétek reménylenem, hogy az elválás a szívességet fennhagyja köztünk ezután is. Minden áldás és boldogság Istentől legyen és nyugodjék rajtatok. Szívemből óhajtom! Ámen.”

A jegyzőkönyvben Tompa Mihály nevével leköszönését követően is többször találkozzunk. Távozását követően négy hónappal az új bejei lelkész, Székely János azt írja, hogy az oldalfalviak az anyaegyház iránt szolgálataikban kimondhatatlanul hanyagok, ugyanis volt lelkésze, Tompa Mihály búzáját nem hordta be.¹⁰ 1860. március 25-én a bejei egyháztanács tagjai esperesi felszólítás folytán szavaztak, amikor is a gömöri egyházmegye megürült esperesi hivatalába „tiszt. Tompa Mihály, hanvai lelkész és egyház-

⁹ S. Szabó József. 1901; 85–89.

¹⁰ A' Bejei, 'Sóri, és Óldalfalvi eggyesült Ns Ekkla Protoculluma... 1849. augusztus 12.

megyei ülnök urat" támogatták. „1863. Január 19-én az egyházi látogatók: N.t. Tompa Mihály hanvai — tisz. Papszász József runyai lelkész urak egyházunkban megjelenvén, a szokott látogatást megtarták.”

Ezt követően már csak jóval később, 1893-ban találkozunk az egykori bejei lelkész nevével.

„Julius. Lelkész jelenti miszerint a gömöri ev. ref egyházmegye Tompa Mihály hanvai lelkész s országos hírű költő halálának 25 éves évfordulója alkalmából, emlékünnepet rendez Júl 31. Felhívja lelkész az egyesült Beje, Zsór, Oldalfala és Otrókocsi egyházak presbiteriumát, hogy nevezett egyesült egyház, mint a melynek Tompa Mihály lelkésze volt, az által mutassa meg szeretetét nagy hírű lelkésze iránt, hogy ezen emlékünnepep alkalmával egy szép koszorút helyezzen sírjára.

Az egyesült egyházak örömmel veszik tudomásul a felhívást, s egyszersmind gyűjtést eszközölnék a hívek között, adománya által is kimutassa kiki szeretetét. A koszorú megvétele és rendeltetési helyére való elküldésével lelkészt bízta meg.

Augusztus 21.

1.) Canonikum presbiterium tartatott. (...)

2.) Lelkész jelenti miszerint a Julius 31.én Hanván tartott emlékünnepen részt vett s az egyesült egyház nevében egy díszes, 18 frt értékű koszorút helyezett a Tompa Mihály volt bejei lelkész sírjára.

tudomásul vétetett.”

Egy, a költő életútját bemutató tanulmányban a szerző azt írja, hogy Tompa nem hagyta el Gömört, hiába hívták gazdag alföldi eklézsiákba.¹¹ A fenti adatokból kiolvassva, illetve figyelembe véve a bejeiek és a leányegyházbeli hívek fizetési kedvét és adózási fegyelmét, azt kell megállapítanunk, hogy nyilván csábítóak lehettek a jómódú alföldi települések meghívásai. Ám azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a múlt századi Gömörben a hanvai egyház – tehát a későbbi, végleges állomáshely – volt a legtehetősebb.¹²

Érdeemes szemügyre venni az 1076 kat. hold földterülettel bíró, s 1837-ben 205 lelket számláló Beje prédikátorának díjlevelét (Itt jegyzem még meg, hogy a három faluban ebben az évben összesen 649 híve volt a református egyháznak.)¹³:

A' Bejei Predikátor évenkénti fizetése

1.) Szemes Élet az egyesült hármás Nemes Eklézsiából összesen 34 az az harmintz Négy köből. Melyből Beje mint Anya 20. Óldalfalva 9. Zsór 5. Köblöt fizetett az 1832dik Évig, a' mikor a' Lutheranusok egyenetlenkedése, 's Gömörhöz lett tsatolódások miatt a' 34 köbőlnek hujja esett 4 és 1/2 köből, 's azólta mindég ezen hijjámnyal adnak 29 – huszonkilentz köblöt; – és 2 vékát.

2.) Szántó földje van minden nyomáson 8 – nyöltz köblös, melyet az Eklésia tartozik művelni. Van három nyomás, termését az Eklésia hordja be.

3.) Kukoritza, krompli földje külön külön egy egy kilás, kender föld is annyí

4.) Tizenkét szekér szénát termő Rétye, melyet kaszál és hord az Eklésia, de tsak az Anya füvet, – a' sarjúval maga bajlódik a' Pap.

5.) Tüzi fát ad Beje 12. Zsór 8. Óldalfala 6 szekérrel.

6.) Stóla. Temetésért egy pengő Forint. Esketéstől helybelitől szinte egy pengő Forint, vidékitől két annyí. Keresztelésért 12 pengő Kr.

¹¹ Ujváry Zoltán; 1990. 205.

¹² B. Kovács István; 1987. 86.

¹³ A' Bejei, 'Sóri, és Óldalfalvi egyesült Ns Ekkla Protocolluma...

Hogy ezek így legyenek, hitelesen bizonyítjuk Bejében 29 Martiusban 1841dik Évben

Szombathy József msk. mostani pap

Iff. Pongo András msk Fő Gondonk előtt.

Ns. Császár Mihály msk

Ns. Pongo György V. Cúrador msk

Erdeli Márton

Doma István msk.

Jegyzet. Később hihetőleg 1848-ik évben a fentebbi papi buza fizetés az akkori belső személyek bele egyezésével fixum – meghatározott mennyiségre változtatott. Fizet a papnak e szerint Beje – 18 köblöt; 'Sór – 5 köblöt, Oldalfalu 6. köblöt, 2 vékát, – öszvesen tehát 29 köblöt és 2 véka búzát. Az 1864ik évben Ótrokocs Bejéhez leányosittatván, de csak ideiglenesen – fizet a bejei lelkésznek 6 köblöt életet felét búzát, felét rozstot.¹⁴

(Csak összehasonlításul jegyzem meg, igaz, a századfordulót követő időszakból származó adatok alapján, hogy Felsővályban, a második legmódosabb gömöri egyházban a pap fizetése évi 80 köből búza és 60 méter fa volt.¹⁵)

Bejei kutatásaim folytán adatközlőimtől gyakran érdeklődtem a régi templom felel. Az idősebb helybéliek valamennyien tudják – bár már nem láthatták – hogy az hol állt, s szinte valamennyien hozzátették, hogy „ott prédikált Tompa”. Egyesek tudni vélik, hogy a templomban nem voltak székek, állva hallgatták Tompát, aki a szószékről hirdette az igét. A fenti jegyzőkönyvi adatok alapján tudjuk, hogy ez nem így volt, de esetünkben nem is azon van a lényeg, hogy ültek-e avagy álltak, hanem azon, hogy Tompa Mihályt hallgatták, hogy Tompa volt a papjuk és Petőfi is itt látogatta meg őt. Számon tartják azt is, hogy Szent-Iványi József egykori országgyűlési képviselő, aki századunk elején vásárolt birtokot Bejében, egy nagy, Tompa Mihályt ábrázoló festményt adományozott az egyháznak, melyet a parókián őriztek, előkelő helyen kifüggesztve. A festményt, mivel a falunak az 1970-es évek végétől nincs helyben papja, az üresen álló paplakból Gömörszékárosra vitték, s az ottani parókián őrzik.

Tompával kapcsolatban két történet forog a bejeiek között közszájon. Az egyik egy szomorú esemény – fia 1857-ben bekövetkezett halálát – örökíti meg. Sajnos, ezt a történetet már csak töredékesen sikerült rögzítenem. Ez a, nyilván sokak előtt ismert történet arról szól, hogy Tompának egyszer valaki megjósolta, hogy gyermeke halálát egy kút fogja okozni. Miután megszületett második gyermekük, nagyon vigyáztak, nehogy a gyerek a kút közelébe menjen, amit egyébként mindig gondosan lefedtek. De hiábavalónak bizonyult a nagy óvatosság, mert egyszer a kútra ráborulva, holtan találták meg a gyermeket.

A másik egy vidám történet, mely Petőfi 1846-os látogatásához kapcsolódik. Említettem, miszerint Tompa Mihály a jegyzőkönyv tanúsága szerint emberségből többször jelesre vizsgázott, most arra hívnám fel a figyelmet, hogy remek humorérzéke is lehetett, s ha tréfáról volt szó, nem riadt vissza még attól sem, hogy barátait esetleg igen kellemtelen helyzetbe hozza. Az anekdota pedig így hangzik. „Mikor Tompát Bejében meglátogatta Petőfi, megkérte egyszer Petőfit, hogyha már itt van, prédikáljon ő a gyülekezett előtt. Ment is Petőfi előre, fel a szószékre. Oda szokták elkészíteni a Bibliát, meg az énekeskönyvet. No, amikor kinyitotta a Bibliát, hát nem a Biblia volt az, hanem a szakácskönyv. Tompa tette oda neki. Az ecetes uborkánál nyílott ki. Hát aztán Petőfi feltalálta

¹⁴ A' Bejei, 'Sóri, és Óldalfalvi eggyesült Ns Ekkla Protoculluma...

¹⁵ B. Kovács István; 1987. 80.

magát, azzal kezdte a prédikációt, hogy *az ecettel megitatott Jézus örök álomra hajtotta fejét*. Olyan szépen beszélt, olyan szép beszédet mondott, hogy mindenki sírt!”

IRODALOM

Hizsnyan Géza szerk.

1999 A Gömör-Kishonti Múzeumegyesület évkönyve (1995–1997) II. évfolyam
Rimaszombat

Kiss László, Dr.

é. n. A költő küzdelme az angyallal. Tompa Mihályról orvostörténész szemmel.
In: A Hét. A Csemadok KB képes hetilapja. Bratislava

Kovács István, B.

1987 Egyházi intézmények – világi közösségek. Adalékok a Vály völgye társadalmi életéhez a jobbágyszabadítás előtt. In: Új Minden Gyűjtemény 6.
Bratislava

S. Szabó József szerk.

1901 Tompa Mihály reliquiái II. Alkalmi és közönséges egyházi beszédek. Írta
Tompa Mihály. Budapest

Ujváry Zoltán

1990 Folklor elemek Tompa Mihály költészetében. In: Borsodi kismonográfiák.
Miskolc

1995 A költői verseny és az édes jó barát. In: Folklor és Etnográfia 89. Debrecen

Kéziratok

1829–1926 A' Bejei, 'Sóri, és Óldalfalvi egyesült Ns Ekkla Protoculluma mellyet
Nagyságos Szathmáry Király Antal Úr kegyességéből bír.

Pusko Gábor

Beje templomai. Néprajzi-történeti adatok az egyházi jegyzőkönyvekben 1.
Gömör-Kishonti Múzeumegyesület adattára